

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ
КАФЕДРА БОГОСЛОВ'Я ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Програма вступного фахового випробування

з Богослов'я

для здобуття освітнього рівня «Доктор філософії»

зі спеціальності 041 - Богослов'я

на базі освітнього рівня Магістр

Київ – 2023

Укладачі програми:

Бондаренко В. Д. - доктор філософських наук, професор кафедри богослов'я та релігієзнавства;

Чорноморець Ю.П. - доктор філософських наук, професор кафедри богослов'я та релігієзнавства;

Висоцька Т.М. - доктор філософії, викладач кафедри богослов'я та релігієзнавства;

Целковський Г.А. - кандидат філософських наук, старший викладач кафедри богослов'я та релігієзнавства.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

В програмі визначені основні питання теорії, методології та методики загального курсу богослов'я як науки і навчальної дисципліни, який спрямований на розширення та поглиблення знань абітурієнтів щодо основних положень теорії вивчення богословських питань, специфіки богословських досліджень, та основних богословських підходів. З цією метою акцентується увага на основних питаннях, що входять до екзаменаційних білетів з богослов'я у контексті богословського знання, а також на розроблених критеріях оцінки знань абітурієнтів, виявлених під час екзамену. Таким чином, в програмі представлений широкий обсяг матеріалу як в філософському, історичному й культурологічному плані, так і розглядаються особливості богословського підходу в дослідженні релігійних явищ; його відмінність від релігієзнавчого вивчення релігій; структурний поділ богослов'я; загальна характеристика його дисциплінарних утворень.

У абітурієнтів мають бути сформовані наступні практичні навички:

- вони повинні оволодіти спеціальною богословською термінологією, категоріально-понятійним апаратом;
- опанувати методику прочитання спеціальної богословської літератури, священних текстів;
- засвоїти вміння вести богословський та міжрелігійний діалог в цілому;
- осягнути потребу в реалізації філософської культури, принципів толерантності в процесі професійної діяльності.

При цьому абітурієнти мають знати наступне:

- об'єкт, предмет, методи та наукові завдання богослов'я;
- основні положення богословських теорій;
- особливості сприйняття та розуміння найбільш репрезентативних богословських традицій, акцентуючи при цьому на виявленні їх впливу на формування віровчення віроповчального, культового та інституціонального компонентів;
- основні історичні етапи та теоретичні рівні розвитку богослов'я;
- сучасні тенденції у розвитку світової богословської думки;
- основні богословські концепції і теорії.

На основі цих знань у абітурієнтів повинні бути сформовані наступні вміння:

- виокремлювати особливості та характерні риси богослов'я як науки і навчальної дисципліни;
- дефініювати основні поняття та підходи богословської науки;
- осмислювати та розрізняти богословську проблематику основних

- етапів розвитку богословської думки;
- аналізувати різні богословські системи;
 - характеризувати першоджерела та провідні праці в тематиці богослов'я;
 - опанувати знання про основні богословські концепції і теорії, проводити між ними розрізнення і зв'язки;

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ

(ТІЛЬКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ)

<i>За шкалою університету</i>	<i>Визначення</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>
		<i>на питання теоретичного змісту</i>
100-123 бали	Низький	Абітурієнти, які виявили прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, припустилися принципових помилок у виконанні завдань, передбачених програмою. Як правило, оцінка “незадовільно” виставляється слухачам, які не здатні продовжувати навчання або розпочати професійну діяльність по закінченні навчання без додаткових занять за відповідною програмою.
124-149 балів	Задовільний	Абітурієнти, які виявили знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і професійної роботи, здатні виконувати завдання навчальної програми і знайомі з основною літературою, що рекомендована програмою. Як правило, оцінка “задовільно” виставляється слухачам, які допустили незначні огріхи у відповідях при складанні іспиту чи при виконанні екзаменаційних завдань, але мають необхідні знання і спроможні з допомогою викладача виправити допущені помилки. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які за умов ознайомлення із загальними положеннями дисципліни допускають логічні помилки у висвітленні її проблемних аспектів, але при цьому виявляють здатність виправляти допущені помилки за допомогою викладача.

150-174 балів	Достатній	Абітурієнти виявляють повне знання програмного матеріалу, успішно виконують завдання навчальної програми, засвоїли зміст основної рекомендованої літератури. Абітурієнти виявляють систематичний характер знань з теми іспиту, здатен самостійно їх поповнювати та оновлювати в процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності, це абітурієнти які в повному обсязі оволоділи навчальним матеріалом бакалаврату з відповідних програмних блоків, здатні вільно оперувати базовими поняттями та категоріями, здійснювати порівняльну характеристику основних концепцій та методологічних напрямів, але при цьому відчують труднощі в творчому переосмисленні засвоєних знань, синтезуванні повних самостійних висновків та узагальнень.
--------------------------	------------------	---

175-200

балів

Високий	Абітурієнти розуміють взаємозв'язок основних понять теми, їх значення для професії викладача, філософа, релігієзнавця і виявили творчі здібності у використанні програмного матеріалу, демонструють грамотне посилання на джерела та вихід на рівень
----------------	--

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин.

Максимальна кількість набраних балів при фаховому випробуванні та правильних відповідях на всі завдання - 200.

Студентам забороняється заходити до аудиторії, в якій проводиться екзамен, після 30 хвилин з початку його проведення. Студентам не дозволяється залишати екзаменаційну аудиторію протягом перших 30 хвилин іспиту, за винятком, якщо вони завершили всі передбачені іспитом процедури і на цій підставі отримали дозвіл екзаменатора.

Студентам забороняється брати до екзаменаційної аудиторії будь-які книжки, зошити, папери, а також портфелі, сумки, інші речі, в яких ці книжки або папери можуть знаходитися.

Будь-який студент, який здійснив:

а) спробу занести ці речі до екзаменаційної кімнати або ж скористатися цими

матеріалами під час іспиту

б) спробу отримати безпосередньо чи опосередковано допомогу іншого слухача, або допомогти іншому студентові буде позбавлений права складати іспит. На вимогу екзаменатора студент повинен терміново залишити екзаменаційну аудиторію.

Під час проведення іспиту студентам забороняється спілкуватися одним з одним. Всі питання з'ясовуються через екзаменатора.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СПІВБЕСІДИ

Фахова комісія аналізує результати співбесіди методом експертної оцінки й колегіально приймає рішення: про «рекомендовано до зарахування» або «не рекомендовано до зарахування», з урахуванням співбесіди з мови (української, російської).

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

Богослов'я як наука. Основні завдання богослов'я, її дисциплінарна структура. Джерела богословського знання згідно із православною, католицькою, протестантською богослов'ям. Природна або філософська богослов'я, її апологетичне і наукове значення. Біблія та її роль в богослов'я. Твори святих отців та їх роль у богослов'я. Вчення церков і богослов'я. Соціальне вчення церков: минуле і сучасність. Біблеїстика як наука. Сучасний стан біблеїстики. Історія біблеїстики. Патристика як наука. Докази існування Бога. Християнський персоналізм у вченні про Бога, людину, спасіння. Богослов'я і філософія. Богослов'я і природничі науки. Богослов'я і гуманітарні науки. Богословське осмислення історії. Богослов'я про природу релігії та специфіку Одкровення. Богословські вчення про Церкву: історія і сучасність. Богословські вчення про спасіння. Богослов'я про співвідношення віри і розуму. Богослов'я про людину, її природу та призначення. Богословські ідеї Пятикнижжя Моїсея. Богословські ідеї книг Пророчих. Теолонічні ідеї книг Повчальних. Богословські ідеї Історичних книг Біблії. Богословські ідеї книги Псалмів. Богословські ідеї синоптичних Євангелій. Богослов'я Євангелія від Івана. Богословські ідеї книги Діянь Апостолів. Богослов'я апостола Павла. Богослов'я книги Одкровення ап. Івана. Богослов'я донікейської патристики: Іустин Філософ, Татіан, Клімент Олександрійський, Тертуліан. Богослов'я донікейської патристики: Іриней Ліонійський. Богослов'я донікейської патристики: Ориген. Богослов'я Афанасія Великого. Богослов'я каппадокійців. Богослов'я Йоанна Золотоустого. Богослов'я Августина. Богослов'я Ареопагітик. Богослов'я Максима Сповідника. Богослов'я Йоанна Дамаскіна. Богослов'я Григорія Великого. Богослов'я ранньої схоластики. Богослов'я Томи Аквіната: співвідношення віри та розуму. Богослов'я Томи Аквіната: вчення про Бога. Богослов'я Томи Аквіната: загальна характеристика. Богослов'я Вільяма Оккама. Богослов'я Мартіна Лютера. Богослов'я Реформації та Контреформації. Богослов'я Григорія Палами. Богослов'я Ф.Шлейєрмахера. Ліберальна протестантська богослов'я: загальна характеристика. Неотомізм. Богослов'я С.Кіркегора. Богослов'я Карла Барта. «Нова богослов'я» в католицизмі. А.де Любак, К.Раннер, Г.У. фон Бальтазар. Академічна православна богослов'я до 1917 року. Богослов'я і російська релігійна філософія. Богослов'я Г.В. Флоровського і ідея неопатристичного синтезу. Богослов'я В.Н.Лоського, Х.Янараса, І.Зізілуласа. Сучасний стан православної богослов'я. Сучасний стан католицької богослов'я. Сучасний стан протестантського богослов'я. Історія та сучасний стан філософської богослов'я. Історія та сучасний стан літургійного богослов'я. Історія Церкви як наукова дисципліна: проблематика, розвиток, сучасний стан. Значення канонічного права в традиційній та сучасній богослов'я. Сучасні

дискусії про природу Церкви та її відношення до світу. Християнська богослов'я в часи постмодернізму. Перспективи християнської богослов'я в третьому тисячолітті. Сучасна богослов'я про екуменізм та його перспективи. Сучасна філософська методологія в богослов'я: екзистенціалізм. Сучасна філософська методологія в богослов'я: феноменологія. Сучасна філософська методологія в богослов'я: герменевтика.

5. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в УДУ імені Михайла Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

6. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПІВБЕСІДИ)

**Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики**

Ступінь: *доктор філософії*

Галузь знань: 04 – Богослов'я

Спеціальність: 041 – Богослов'я

На базі ступеня/ОС: магістр

Вступне фахове випробування

Екзаменаційний білет № 1

1. Структурні елементи релігії (релігійний комплекс). Розкриття їх змісту.
2. Віроповчальні положення іудаїзму. Особливості іудейського культу.
3. Моральні принципи Декалогу і Нагорної проповіді Ісуса Христа.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії УДУ імені Михайла М. П. Драгоманова

Протокол № ___ від «___» _____ 2023 р.

Голова фахової комісії /

підпис

/
прізвище та ініціали

7. ПЕРШОДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамович С. Біблія та формування сакрального простору європейської митецької культури / Семен Абрамович. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 152 с.
2. Андрусишин Б.І., Бондаренко В.Д. Державно-церковні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид.- во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011 – 387 с.
3. Антоній Сурожский мит. Человек перед Богом. — М.: Практика, 2006. —

348 с.

4. Баттіста М. Філософія релігії і теодицея / Баттіста Мондін. – К., 2010. – 208 с.
5. Беляев Л.А., Мерперт Н.Я. От библейских ценностей к христианским. – К., 2007. – 392 с.
6. Боголюбов Н. Философия религии. Часть 1-я - Историческая. Т о м I^й. - Киев: Типография Императорского университета. св. Владимира, 1915. - 455 с.
7. Браун Р. 101 вопрос и ответ о Библии [Пер. з англ. Н. Безбородової, Е. Когена] / Рэймонд Браун. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. — 264 с.
8. Ван Парейс М. Вопросы отца твоего... Исследования святоотеческой мысли [Пер. з фр.] / Михаїл Ван Парейс. – К.: Дух і Літера, 2013. – 592 с.
9. Ванье Ж., Хауэрвас С. Жить мирно среди насилия [Пер. з англ. А. Черняка] / Жан Ванье, Стэнли Хауэрвас. – К.-М.: ДУХ і ЛІТЕРА, МХК «ОСАННА», 2015. – 136 с.
10. Вилкен Роберт. – Львів: Видавництво УКУ, 2015.
11. Гертих В. Віра і дія [Пер. з пол. Ірини Єрмак] / Войчех Гертих. – К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. – 352 с.
12. Головащенко С.І. Історія християнства: курс лекцій / Сергій Іванович Головащенко. – Київ : Либідь, 1999. – 352 с.
13. Детство в христианской традиции и современной культуре [Уклад. К. Б. Сігов]. – К.: Дух і літера, 2012. – 576 с.
14. Еліаде М. Священне і мирське. Міфи, сновидіння і містерії. Мефістофель і андрогін. Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання (пер. Г. Кьорян, В. Сахна). — К.: Основи, 2001. — с. 6-34.
15. Енцикліка Fides et Ratio Святішого Отця Івана Павла II до єпископів Католицької Церкви про співвідношення віри й розуму. - Київ-Львів, 2000.
16. Жицінський Ю. Бог постмодерністів / Юзеф Жицінський. – Львів: Видавництво УКУ, 2004. – 220 с.
17. Журне Ш. Християнские требования в политике [Пер. з фр.] / Шарль Журне. – К.: Дух і літера, 1998. – 465 с.
18. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”. К., 1991.
19. Історія релігії в Україні : у 10 т. / за ред. А. Колодного ; редкол.: Колодний А. (голова) та ін. – К. : [б. в.], 2010.
20. Казанова Х. По той бік секуляризації. Релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби [Пер. з англ. Олексія Панича] / Хосе Казанова. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2017. – 264 с.
21. Карло Д. Н. Педагогика невинной боли / Дон Ньйоккі Карло. – Киев-Харьков: Дух і Літера, «Видавець Савчук О.О.», 2016. – 160 с.
22. Климович Л.И. Книга о Коране, его происхождении и мифологии. - 2-е изд., доп. - М., 1988.
23. Компендіум соціальної доктрини церкви. – К.: Кайрос, 2008. — 552 с.
24. Конгар И. Девять веков спустя. Заметки о Восточной схизме / Пер. с фр. — Киев, «Дух і Літера», 2011. – 168 с.

25. Конституція України. К., 1997. Ст. 34, 35.
26. Кох К. Християни в Європі. Нові шляхи передання віри. Пер. з нім. / Курт Кох. – К.: Дух і Літера, 2013. – 216 с
27. Краткая история православной церкви в Западной Европе в XX веке [Сборник статей под ред. К. Шайо]. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2015. – 256 с
28. Крисаченко В.С. Українознавство: хрестоматія-посібник. - К., 1996.
29. Любак А. Роздуми про Церкв / Анрі де Любак. – К.: Дух і літера, 2010. – 500 с
30. Майнарді А. Встреча с братом. Христианское предание между Востоком и Западом / Адальберто Майнарді. – К.: Дух і літера, 2012. – 304 с.
31. Мануссакіс Д. П. Бог после метафізики. Богословская эстетика [Пер. з англ. Д. Морозової] / Джон Пантелеймон Мануссакіс. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2014. – 416 с.
32. Маринович М. Українська ідея і християнство, або Коли гарцюють кольорові коні апокаліпсису / Мирослав Маринович. – К.: Дух і літера, 2003. – 544 с.
33. Менъ А. Мир Библии. - М., 1990.
34. Мицкевич В.А. Библиология: В 2-х тт. - М., 1990. - Т.2.
35. Москалик Я. Нарис христологічної доктрини христологія / Я. Москалик. – Львів: ЛБА, 1998. – 88 с.
36. Наваррія Д. Символическая антропология. Человек религиозный и его опыт священного / Давиде Наваррія. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 376 с.
37. Напюрковський С. Ц. Як займатися теологією / Станіслав Целестин Напюрковський OFMConv ; пер. з пол. К. Рассудіної – К. : Ін-т релігійних наук св. Томи Аквінського, 2010. – 240 с.
38. Нембріні Ф. От отца к сыну. Пер. з італ. / Франко Нембріні. – К.: Дух і літера, М.: Духовная библиотека, 2013. – 264 с.
39. Образование и семья в постатеистических обществах. Уклад. К. Сігов. – К.: Дух і літера, 2003. – 282 с.
40. Основы социальной концепции Украинской Православной Церкви. – К.: Інформ.-изд. Центр УПЦ, 2002.
41. Панченко П. Релігійні конфесії в Україні.
42. Пелікан Я. Кому ж належить Біблія? Історія Святого Письма крізь століття. Пер. з англ. / Ярослав Пелікан. – К.: Дух і літера, 2011. – 392 с.
43. Пельтьє А.-М. Библейские чтения. У истоков европейской культуры / Анн-Марі Пельтьє. – К.: Дух і Літера – 2014. – 456 с.
44. Пельтьє А.-М. Християнство та жінки. Двадцять століть історії. Пер. з фр. Я. Вестель і Д. Морозової / Анн-Марі Пельтьє. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 160 с.
45. Пирог А. Психологический анализ християнских ценностей // Горизонты образования. - Севастополь, 2003. - №3. - С.84-88.
46. Пінкерс С. Джерела християнської моралі: її метод, зміст та історія. Пер. з фр. / Серве (Теодор) Пінкерс. – К.: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2013. – 606 с.

- 47.Прот. Огульчанський Б. Словник Нового Завіту (церковнослов'янсько-українські відповідники). / Протоієрей Богдан Огульчанський – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 224 с.
- 48.Путівник мислі до Бога. Про приведення мистецтв до богослов'я. Бонаventura. – Львів: Видавництво УКУ. 2014. – 170 с.
- 49.Ранер К. Основание веры. Введение в христианское богословие. – М.: ББИ. - 662 сс
- 50.Ранні Отці Церкви: Антологія. – Львів: Видавництво УКУ, 2015. – 512 с.
- 51.Редкліф Т. Быть христианином: в чѐм тут суть? Пер. с англ. А. Дубініної / Тімоті Редкліф ОР. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА / Інст. реліг. наук св. Ф. Аквінського. – 2015. – 288 с.
- 52.Релігійні об'єднання на Україні. - К., 1994.
- 53.Релігія в духовному житті Українського народу. - К., 1993.
- 54.Саган О. Вселенське православ'я. - К.: Світ знань, 2004.
55. Санніков С.В. Огляд історії християнства / Сергій Вікторович Санніков. – К.: Світ знань, 2007. – 720 с.
- 56.Санніков С.В. Огляд історії християнства: Навчальний посібник - К., Світ знань, 2007
- 57.Семья – сообщество любви. Збірник XII Конгресу Родини. – К.: Дух і літера, 2007. – 430 с.
- 58.Семья в постатеистических обществах «Успенські читання». Уклад. К. Сігов. Вид. 2-ге, виправ. і допов.. – К.: Дух і літера, 2003. – 356 с.
- 59.Симфония полная “Библия для всех”. - К., 1998.
- 60.Соловій Р. Феномен Виникаючої церкви у контексті теологічних та еклезіологічних трансформацій у сучасному західному протестантизмі / Роман Павлович Соловій. - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 352 с.
- 61.Соціально зорієнтовані документи Української Греко-Католицької Церкви (1989-2008). – Львів: Видавництво УКУ, 2008. – 711 с.
- 62.Стиліянопулос Т. Новий Завіт: Православний погляд. Писання, передання, герменевтика / Теодор Стиліянопулос. – Львів: Видавництво УКУ. 2005. - 212 с.
- 63.Суттнер Е. К. Українське християнство на початку III-го тисячоліття: Історичний досвід та еклезіологічні перспективи / Ернст Кристофор Суттнер. – Львів: Свічадо, 2001. – 168 с.
- 64.Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша. Пер. з англ. / Чарльз Тейлор. – К.: Дух і Літера, 2013. – 664 с.
- 65.Українська церква між Сходом і Заходом. - К., 1996
- 66.Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, інтернет та інші медіа. – Львів: Видавництво УКУ. 2004. – 440 с.
- 67.Черський Я. Вступ до книг Нового Завіту / Януш Черський. – Львів: Видавництво ЛБА, 1997. – 180 с.

68. Черський Я. Методологія досліджень Нового Завіту [пер. з пол. А. Шкраб'юка] / о. Януш (Йоаникій) Черський. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2017. – 208 с.
69. Чорноморець Ю. Візантійський неоплатонізм від Діонісія Ареопігита до Геннадія Схоларія / Юрій Чорноморець. – К.: Дух і літера, 2010. – 568 с.
70. Шнакенбург Р. Етичне послання Нового Завіту: від Ісуса до ранньої Церкви. Пер. з нім. / Рудольф Шнакенбург. – К.: Дух і літера, 2005. – 340 с.
71. Шпідлік Т. Духовність християнського Сходу / Томаш Шпідлік. – Львів: Видавництво ЛБА, 1999. – 496 с.